

DENETMENLERİN ÖĞRETMENLERE MESLEKİ ALANDA REHBERLİK ETMELERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN, OKUL MÜDÜRÜ VE DENETMEN GÖRÜŞLERİ

Bahtınur SAĞLAM*

ÖZET

Tarama modelindeki bu araştırmada, ilköğretim müfettişleri, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri ve okul müdürlerinin, denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini ne derece uyguladıkları ile bu rehberlik hizmetinin önemine ilişkin deneklerin görüşlerinin ünvanlarına göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden oranlı küme örnekleme yoluyla üçer il, her ilin üçer ilçesi alınmıştır. Bu il ve ilçelerden aynı yöntemle, üçer okulun okul müdürleri ile her okuldaki beş sınıf öğretmeni ve her ilden sekiz ilköğretim müfettişi olmak üzere toplam 153 müfettiş, 190 okul müdürü ve 1092 sınıf öğretmeni ise bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen sonuçlar özetle aşağıda sunulmuştur:

Denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini ne derece uyguladıklarına ilişkin olarak ünvanlarına göre deneklerin görüşleri arasında anlamlı düzeyde bir fark olduğu saptanmıştır. Fakat, denetmenlerin, öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulamasının önemine ilişkin deneklerin görüşleri arasında ünvanlarına göre anlamlı düzeyde bir fark olduğu saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler:

ABSTRACT

THE OPINIONS OF THE TEACHERS, THE PRINCIPALS & THE SUPERVISORS ON THE GUIDANCE SERVICE IN PRIMARY SCHOOLS

Main purpose of the study is to determine the opinions of the respondents who were primary education supervisors, classroom teachers and principals who are working the first division of the primary education. In the study, survey model is used; the classification of the opinion of the respondents are made according to the titles of the respondents and it is tried to point out the main differences among the opinions.

In the study, three cities are chosen from each of the seven geographical regions of Turkey by using a proportional sample grouping technique.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında doktorasını yaptı. MEB'na bağlı ilköğretim okulunda öğretmen olarak görev yapmaktadır. Araştırma M.E.B. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından desteklenmiştir.

Three principals and five classroom teachers are chosen and in each city eight primary education supervisors are chosen with the same method.

The results obtained from the study are summarized as follows: There was an observable difference in the opinions of the respondents about the degree of the application of the guidance service done by the supervisor. But there was not any difference in the opinions of the respondents about the application of the guidance service.

Keywords:

PROBLEM DURUMU

Araştırmanın bu bölümünde, öğretim denetimi ve rehberlik, öğretmenlerin mesleklerinde gelişimini sağlamak için gerekli olan yardım konusunda farklı yaklaşımlar yer almaktadır. Sınıf öğretmenlerinin, okul müdürlerinin ve denetmenlerin "denetmenlerin öğretmenlere ne derece mesleki alanda rehberlik ettikleri ve bu rehberlik etme çalışmalarının önemine ilişkin görüşleri" irdelenmiştir.

ÖĞRETİM DENETİMİ VE REHBERLİK

Günümüzde bilim ve teknolojideki gelişmeler sonucunda öğretmenlerin mesleklerini başarılı bir şekilde gerçekleştirmeleri zorlaşmaktadır. Öğretmenlerin kendilerini yenileyebilmeleri, yeni bilgileri takip edebilmeleri için çalışmaları gerekmektedir. Bu çalışma içerisinde öğretmenler yalnız bırakılmamalı ve gereken mesleki yardım sağlanmalıdır (Ersan, 1991:196).

Eğitimde başarı “öğretmenin hizmet öncesinde yetişmesine, huzurlu bir ortamda çalışmasına, hizmet içinde sürekli olarak gelişmesine, yeni bilgilerle beslenmesine, desteklenmesine ve güdülenmesine bağlıdır” (Seçkin, 1991: 201). Çağdaş eğitim sistemlerinde bu görevi denetim alt sistemi yüklenmiştir.

Bugünkü anlamıyla denetim, “insan kaynaklarını geliştirme ve örgütlerin insan kaynağını geliştirmeyi etkili biçimde kullanmasıdır” (Aydın, 1993: 2).Günümüzdeki denetim kavramını daha iyi anlayabilmek için çeşitli yazarlar tarafından yapılan denetim tanımları üzerinde durulması gerekmektedir.

Knoll’a (1987: 4) göre, denetim, bir liderlik rolüdür ve bu rolü oynayan denetmen öncelikle öğretmenin performans gereksinimlerini teşhis etmekte ve öğretimi gerçekleştirmede öğretmeni yönlendirmekte, ona rehberlik ve yardım etmekte ve onu desteklemektedir.

Harris (1985: 2-5), öğrenmeye ürün ve öğretime üretim süreci olarak bakmakta ve öğrencileri “hammadde” olarak tanımlamaktadır. Eğitim sisteminde okuldaki uygulamaları analiz etmek için iki önemli boyuttan bahsetmektedir. Bunlar öğrenci ve öğretimidir. Öğretim denetimi de bu iki boyut açısından, öğrenci ve öğretimle ilgili doğrudan veya dolaylı çabalar olarak algılanmaktadır. Harris, öğretim denetimini, “okulda gerçekleştirilen öğrenme-öğretme süreçlerini devam ettirme ve geliştirmeye yönelik çabaları içerir” şeklinde tanımlamaktadır.

Bu tanımlarda da açık olarak ortaya konulan denetimin temel özelliği, eğitim-öğretim etkinliklerinde öğretmene sağlanan yardım ve rehberliktir

Öğretim denetiminde, sınıf içi etkinliklerin denetimi ve gözlemlenmesi konularında farklı yaklaşımlar görülmektedir. Bu yaklaşımlara göre yazarlar bu konuda farklı kavramlar kullanmaktadırlar. “Öğretim denetimi”, kavramı yerine “klinik denetim” kavramını kullanan yazarlar vardır.

Harris’e (1985: 10-11) göre, öğretim denetimi, “öğrencinin öğrenmesini desteklemek ve geliştirmek için kullanılan öğretme sürecini doğrudan etkileyecek biçimde okulun işleyişini korumak ya da değiştirmek amacıyla okul personeline yapılanların tümüdür.”

Bu tanımlar, öğretim denetiminin temel amacının öğrenmenin geliştirilmesi ve eğitimin her düzeyinde öğretmenlere mesleki yardımın sağlanması olduğu görülmektedir.

Klinik denetim, birçok yazarca bir döngü olarak ele alınmaktadır. Aydın (1993), çeşitli yazarların görüş ve yaklaşımlarından bir sentez yaparak klinik denetim döngüsünü 6 aşamada toplamıştır:

- 1-Gözlem öncesi görüşme
- 2-Gözlem aşaması
- 3-Analiz
- 4-Gözlem sonrası görüşme
- 5- Gözlem sonrası analiz
- 6-Yeniden planlama

Balcı (1987: 30 - 31), bu tekniği geliştirenlerin görüşlerinden yola çıkarak sekiz aşamalı yaklaşımı şu şekilde özetlemiştir:

I. Aşama, öğretmen ve müfettiş arasında uygun ilişkilerin kurulmasıdır. Bu ilişki sürekli, olgun ve yakındır. Müfettiş, öğretmenin güvenini kazanmaya çalışır ve öğretmenin teftiş sürecinin bir ortağı olmasını ister.

II. Aşama, öğretmen ve müfettişin, öğretmen için bir ders planlamasıdır. Birlikte amaçları ve sonuçları açıklarlar. Bu amaçlara ulaşmak için hangi konuların ve etkinliklerin, hangi yöntemlerle öğretileceğini kararlaştırırlar. Son olarak da amaçlara uygun değerlendirme araçlarını saptarlar.

III. Aşamada, sınıf gözlemi planlanır. Ders öğretimi gözleminde neler aranacağı konusunda öğretmen ve müfettiş anlaşmaya varırlar. Ayrıca gözlemin yöntem ve araçları saptanır.

IV. Aşama, sınıftaki ders öğretiminin gerçek gözleminin yapılmasıdır. Müfettiş belirtildiği yer ve zamanda sınıfa gider ve öğretmeni planlandığı gibi gözler. Müfettiş gözlemi ile ilgili her şeyi not alır. Video, teyp ya da audoteyp mümkünse öğretimin kaydı daha iyi gerçekleştirebilecektir. Müfettiş, özellikle öğretmen-öğrenci etkileşimine yoğunlaşmaya çalışacaktır. Öğretmenin, öğretimin çeşitli yönlerine ilişkin istenenleri gerçekleştirme durumunun saptanmasına çaba harcanacaktır: Amaçların izlenmesi, öğrenci ve öğretmenin sorun çözme davranışları, kavram gelişimini gösteren davranışlar gibi.

V. Aşamada, öğretme - öğrenme sürecinin analizi yapılır. Öğretmen ve müfettiş ya ilkin ayrı ayrı analiz eder, sonra da bunları birleştirirler, ya da ikisi ortak bir analiz geliştirirler. Burada yapılan, sınıf gözlemine ilişkin kayıtların sınıflandırılıp anlamlandırılmasıdır.

Bu aşamada öğretim davranışı kalıpları aranır. Oluşan kritik olaylar tanımlanır. Yargıya varılan her şeyin kesin delili bulunur. Vurgu ve ilgi değerlendirmede değil, program soruları ve öğretim uygulamalarıdır. Ayrıca öğretmenin öğretim sitiline saldırmayıp aksine onun iyi olduğu yönler vurgulanır.

VI. Aşama, konferansın planlanmasıdır. Öğretmen ve müfettiş, konferansta nelerin başarılmasını istediklerini ve onları nasıl başarabilecekleri konusunda konuşurlar. Konferansın yeri, zamanı ve gerekli materyal kararlaştırılır. İyi öğretimin ve onun önemli yönlerinin ne olduğu konusunda ortak kanı edinirler.

VII. Aşamada, konferans gerçekleştirilir. Konferans, temelde içgörülerin ve enformasyonun paylaşılması amacıyla yapılır. Konferans planı izlenir. Müfettiş ve öğretmen öğretim etkinliklerinin arkasındaki niyetini tartışır. Zaten müfettiş öğretmenin niyeti hakkında öğretmenin dersin planlanması aşamasından gelen bir izlenime sahiptir. Konferans anında -gelecek planlamaya açıkça yardımcı olacak-formatif değerlendirme ortaya konur. Değerlendirmeye göre gelecekte yapılacaklar ya da gerçekleştirilecekler ortaya konur. Konferansın yararlılığı, karşılıklı yardım ve önerilen gelişimin kalitesine bağlı olacaktır. Müfettiş öğretmenin performans değerlendirmesini bir değerlendirme aracı olarak değil, bir iletişim aracı olarak görmelidir. Müfettiş öğretmenin iyi yaptığı, güçlü olduğu yönleri ele almalı ve neleri iyi yapabileceğini vurgulamalıdır. Önemli olan öğretmenin daha iyi yapabilmesi için onun kapasitesinden neler kullanacağını bilmesine yardımcı olmaktır. Olumlu yönlere yoğunlaşmak suretiyle zayıf yönleri öğretmenin işini daha iyi yapmasını sınırlandırıcılar olarak algılanır, eksiklikler olarak görülmek yerine. Kısaca başarılı bir değerlendirme konferansı her iki taraf için anlamlı bir iletişimle son bulmalıdır.

VIII. Aşama, çembersel dönüşümün planlanmasıdır. Buraya kadar olan 7 aşama, öğretmenin öğretimini geliştirilebilmesi için yeniden başa dönülme planlamasına imkan sağlarlar. Önceki aşamalar, öğretmenin bundan sonra neler yapmaya ihtiyacı olduğuna ilişkin bilgi verebilirler. Öğretmen ve müfettiş, neye ihtiyaç duyulduğu konusunda anlaştıktan sonra, bir sonraki ünite ya da dersi planlarlar. Gelişimin sürekliliği ilkesi bunu gerektirir. Öğretmen ve müfettişin yeterlilikleri, gelecek seferki dönüş için ne kadar öğretim içeriğinin gerekli olduğunu kararlaştıracaktır.

Klinik denetim, öğretmenlere mesleki alanda yardım ve desteği amaç edinen “öğretmenle denetmen arasında yüz yüze ilişkiye dayalı bir etkileşim ile gerçek sınıf ortamında elde edilen verilere dayalı analizi temel alan bir yöntemdir (Seçkin, 1991: 202) Ayrıca klinik denetimde öğretmenin mesleğinde kendini geliştireceği, olumlu ve güçlü yanları vurgulanır. Bu yöntemle öğretmen, daha iyi olabilmek için kapasitesini nasıl kullanacağını bilir (Erdoğan, 2000: 173).

Öğretmenlerin Mesleklerinde Gelişimini Sağlamak İçin Gerekli Olan Yardım Konusunda Farklı Yaklaşımlar

Öğretmenlerin mesleklerinde gelişimini sağlamak için gerekli olan yardım, farklı yaklaşımlar içerisinde verilmektedir. Bu yaklaşımlar geleneksel yaklaşımlar, doğal yaklaşımlar ve karma yaklaşımlardır (Aydın, 1993:174-176):

Geleneksel yaklaşımın temelinde işgörene ihtiyacı olan bilgiyi vermektir. Konferans, gösteri ve gözlem geleneksel yaklaşımın en yaygın örneklerindendir.

Doğal yaklaşımın temelinde, öğretmenlerin araştırma yoluyla kendilerini bulacakları, yaratıcı güçlerini ortaya koyucu, kendi öz yeteneklerini daha iyi tanıyacakları ve anlayacakları, olaylara bakış açılarını genişletecekleri inancı ve beklentisi vardır.İki öğretmen arasındaki görüş alış veriş, bir grup öğretmenin plan yapması ve birlikte çalışması gibi örnekler doğal yaklaşım örnekleridir.

Karma yaklaşımda, her iki yaklaşımın bileşenleri olarak düşünülebilir. Bu yaklaşımda, öğretmen etkinliklere etkin olarak katılır ve denetmenler ile öğretmen birlikte çözüm üretirler.

Lipham ve Diğerleri (1985:160-185), öğretmene mesleğinde gelişmesi için yapılan yardımda önemli bir ilkenin, sınıfta ne olup bittiğinin bilinmesinin gerekliliğidir. Bunun da, denetim ve iyi bir planlama ile gerçekleşeceğini belirtmişlerdir. Öğretim denetiminde, denetmenler, öğretmenlere ortak amaçlar ve ders konuları hakkında bir konferans vermekte, ders öncesi verilen bu konferansta öğretmenlerin de müdüre anlatmak istedikleri konuları aktarma olanağı verirler.Denetmenin (okul müdürünün) öğretmenin dersinin gözlemlenmesinde ve gözlem sonuçlarının kayda geçirilmesinde öğretmen ve öğrenci davranışlarının kodlanarak bir kontrol listesi çıkarmasında fayda sağlanacağı belirtilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin okul

ziyaretleri, mesleki kurumlar, mesleki kütüphaneler, öğrenci- öğretim tekniği programları, hizmet içi kurslar ile gelişmesi sağlanmalıdır.

Şişman (2002:99), öğretmenlerin kendilerini ilgilendiren bazı konulardaki eğitim fırsatlarından öğretmenleri haberdar etme, mesleki yönde gelişmek isteyen öğretmenlerin desteklenerek lisans üstü eğitim konusunda teşvik edilmesi ya da bu eğitime devam eden öğretmenler için kolaylaştırıcı önlemlerin alınması, günlük ve sürekli basında eğitimle ilgili çıkan ilginç yazıların izlenip çoğaltılarak öğretmenlere dağıtılması, çevrede eğitim ile ilgili olup bitenlerden (konferans, açık oturum, panel v.b.) öğretmenlerin haberdar edilmesi ve katılımlarının teşvik edilmesi hususlarının öğretmenin mesleki gelişmesinde önemli rol oynayacağını belirtmiştir.

Denetmenlerin, öğretmenlere gerekli olan mesleki yardımı etkili olarak yapabilmeleri için eğitim yönetimi ve denetimi, eğitim psikolojisi, kavramsal, teknik, ve insan ilişkileri becerileri konularında hizmet öncesinde eğitimden geçmeleri ve bu konularda beceriler kazanmaları gerekmektedir. Ayrıca denetmenlerin geleneksel yaklaşımdan ziyade karma yaklaşım anlayışı içerisinde öğretmenlere gerekli yardımı yapmalarının etkili olacağı söylenebilir.

Bu Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada , denetmenlerin (ilköğretim müfettişlerinin) öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerine ilişkin Türkiye’de ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, okul müdürlerinin ve denetmenlerin görüşleri irdelenerek denetmenlerin öğretmenlere rehberlik etmelerindeki yaklaşımları ve bu yaklaşımların önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma tarama modelindedir. Tarama yapılırken anlık durum saptaması yaklaşımı kullanılmıştır. Anketin genel çerçevesinin çizilebilmesi ve araştırma problemiyle olan ilişkisinin gücünü artırmak amacıyla ilk önce alan yazın taramasıyla genel bir kanı elde edildikten sonra anket soruları oluşturulmuştur. Uzman görüşü alındıktan sonra ankete son şekil verilmiştir. Türkiye’de ilköğretim okullarında denetim uygulamaları ile ilgili olarak denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerine ilişkin denetmen, okul müdürü ve sınıf öğretmenlerinin anket sorularının karşısındaki seçenekleri işaretlemeleri anındaki görüşleri irdelenmiştir. Ankette gerçekleşme derecesi bölümündeki sorunun karşısında, Hiçbir zaman (1), Ara sıra (2), çoğu zaman (3), Her zaman (4) seçenekleri sıralanmıştır. Önem derecesi bölümünde, Hiç (1), Biraz (2), Çok (3), Pek çok (4) seçenekleri sıralanmıştır. Bu seçeneklerde, Hiçbir zaman 1-1.74, Ara sıra 1.75-2.49, Çoğu zaman 2.50-3.24 ve Her zaman 3.25-4.00 şeklinde puanlanmıştır.

Evren

Araştırmanın evrenini, 1997-1998 öğretim yılında Türkiye’de ilköğretim okullarında görev yapan okul müdürleri, sınıf öğretmenleri ve bu okulları denetlemekle görevli olan denetmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Evreni Oluşturan İlköğretim Okulu Denetmeni, Müdürü ve Öğretmeni Sayıları

Ünvanlar	Evren N
İlköğretim Denetmeni	3042
Okul Müdürü	9891
Sınıf Öğretmeni	216 548

Kaynak : M.E.B APKK Başkanlığı İstatistik Kitapçığı, 1997, Ankara.

Örneklem

Araştırma için sağlanan olanakların elverişliliği dikkate alınarak, Türkiye’de yedi coğrafi bölge alınmış ve her bölgeden oranlı küme örnekleme yoluyla 3’er il, her ilin üç ilçesi, bu il ve ilçelerden yine aynı yöntemle üçer okul ve bu okullarda görevli okul müdürleri ile her okuldan tesadüfen belirlenen beş sınıf öğretmeni ve her ilden sekiz ilköğretim denetmeni olmak üzere toplam 153 denetmen, 190 okul müdürü ve 1092 sınıf öğretmeni örnekleme alınmıştır. Örnekleme alınan iller, ilçeler ve denek sayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2
Örnekleme Alınan İller, İlçeler ve Bu İllerdeki Denetmen, Okul Müdürü ve Öğretmenlerin Dağılımı

Bölgeler	İller	İlçeler	Denekler						Toplam	
			Denetmen		Müdür		Öğretmen			
			N	%	N	%	N	%	N	%
Marmara Bölgesi	İstanbul	Şile Sarıyer Kartal	7	9.2	9	11.8	60	78.9	76	100
	Bursa	Gemlik İnegöl Orhangazi	8	10.0	12	15.0	60	75.0	80	100
	Çanakkale	Biga Çan Lapseki	7	14.3	9	18.4	33	67.3	49	100
Ege Bölgesi	Afyon	Çay Sandıklı Şuhut	8	11.0	11	15.1	54	74.0	73	100
	İzmir	Bornova Torbalı Urla	8	10.3	12	15.4	58	74.4	78	100
	Kütahya	Emet Simav Tavşanlı	8	10.3	10	12.8	60	76.9	78	100
Akdeniz Bölgesi	Adana	Kadirli Kozan Osmaniye	7	10.0	8	11.4	55	78.6	70	100
	Maraş	Afşin Elbistan Pazarcık	10	15.4	5	7.7	50	76.9	65	100
	Antalya	Elmalı Manavgat Serik	7	10.8	11	16.9	47	72.3	65	100
Karadeniz Bölgesi	Bolu	Düzce Gerede Mengen	7	9.6	6	8.2	60	82.2	73	100
	Samsun	Çarşamba Havza Kavak	9	11.4	11	13.9	59	74.4	79	100
	Trabzon	Maçka Of Tonya	-	-	3	16.7	15	83.3	18	100
İç Anadolu Bölgesi	Ankara	Ayaş Çubuk Polatlı	8	13.1	10	16.4	43	70.5	61	100
	Eskişehir	Çifteler Mahmudiye Sivrihisar	7	9.2	9	11.8	60	78.9	76	100
	Sivas	Şarkışla Yıldızeli Zara	6	8.3	13	18.1	53	73.6	72	100
Doğu Anadolu Bölgesi	Erzurum	Aşkale Hınıs Pasinler	6	9.1	9	13.6	51	77.3	66	100
	Malatya	Hekimhan Doğanşehir	8	11.3	9	12.7	54	76.1	71	100

Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Tunceli	Yeşilyurt								
		Hozat								
		Mazgirt	7	12.8	9	16.1	40	71.4	56	100
	Diyarbakır	Nazimiye								
		Bismil								
		Ergani	9	10.8	7	8.4	67	90.7	83	100
	Gaziantep	Silvan								
		Kilis								
		Nizip	8	10.0	8	10.0	64	80.0	80	100
	Urfa	Oğuzeli								
		Birecik								
		Suruç	8	12.1	9	13.6	49	74.2	66	100
Viranşehir										
Toplam		153	10.7	190	13.2	1092	76.1	1435	100	

Tablo 2’de görüldüğü gibi 7 bölgeden 3’er il alınmış ve örnekleme alınan iller 21 tanedir. İllerde toplam 153 ilköğretim denetmeni, 190 ilköğretim okulu müdürü ve 1092 sınıf öğretmeni örnekleme oluşturmaktadır. Toplam 1435 denek örnekleme yer almaktadır.

Verilerin Çözümlemesi

Araç yoluyla elde edilen verilerin anlamlı biçime getirilmesi için yapılan analizlerde bilimsel istatistik yöntemlerinden frekans dağılımı, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Deneklerin ünvanlarına göre, denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerine ilişkin görüşleri arasındaki farkın önemli olup olmadığı varyans analizi ile kontrol edilmiş farkın nereden kaynaklandığı ise scheffe testi ile 0.05 düzeyinde sınanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 3

Denetmenlerin Öğretmenlere Mesleki Alanda Rehberlik Etmelerine İlişkin Denetmen, Müdür ve Öğretmenlerin Görüşlerine Ait Anket Maddesi İçin Ortalama Değerleri

Maddeler	Denetmen		Müdür		Öğretmen	
	X	SS	X	SS	X	SS
1.Öğretmenlerin beceri düzeyi teşhis edildikten sonra ihtiyacı olan konuda örnek ders verme.	2.45	.93	2.28	1.02	1.86	.95
2. Farklı okullara ziyaretler düzenleme.	2.66	.96	2.26	1.04	1.97	.97
3.Denetmen ve öğretmen birlikte öğretim planı hazırlama.	2.07	.83	1.97	.97	1.72	.90
4.Öğretmenlerin gereksinimlerine göre hizmet-içi eğitim programlarına katılmalarını sağlama.	2.35	.93	2.24	1.01	2.05	.92
5.Öğretmenin gereksinim duyduğu konularda film izletme.	1.92	.94	1.98	1.02	1.73	.90
6. Öğretmenleri grup etkinlikleri konusunda güdüleme.	2.45	.85	2.22	.93	1.86	.87
7.Tecrübesiz öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerden yararlanmalarını sağlama.	2.74	.90	2.51	1.02	2.17	.95
8. Öğretmenin gereksinimleri belirlendikten sonra öğretmenin de katılacağı bir geliştirme planı hazırlama.	2.30	.91	2.07	.98	1.81	.93
9. Öğretmene kaynak kitap tavsiye etme.	2.97	.82	2.40	.92	2.19	.93
10.Öğretmene ihtiyaç duyduğu becerileri geliştirmesine bizzat yardım etme.	2.69	.81	2.21	.95	1.87	.97
Toplam (X)	2.46	.61	2.21	.79	1.92	.71

Tablo 3 incelendiğinde, denetmenler, müdürler ve öğretmenler, “denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme düzeyini, “ara sıra” (X=2.46, X=2.21, X=1.92) olarak belirlemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre , denetmenlerin mesleki rehberlik hizmetlerinin gereklerinin tam olarak yerine getirilemediği (Gümüşeli,1996), öğretmenlerin ihtiyacı olan yardımların yapılmadığı (Champeau 1994) ve

mesleki rehberliğin amacına ulaşmadığı belirtilmiştir (Kale, 1995: 117). Bu sonuçlar bizim araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Denetmenler, 2. madde “farklı okullara ziyaretler düzenleme”, 7. madde “tecrübesiz öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerden de yararlanmasını sağlama”, 9.madde “öğretmene kaynak kitap tavsiye etme”, 10. madde “öğretmene ihtiyaç duyduğu becerileri geliştirmesine bizzat yardım etme” ile belirlenen denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme düzeyini “çoğu zaman” ($X=2.66$, $X=2.74$, $X=2.97$, $X=2.69$) olarak belirlemişlerdir. Bu maddeler dışındaki maddelerde, denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerini ise “ara sıra” olarak belirlemişlerdir.

Denetmenlerin 2, 7 ve 9. maddelere ilişkin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme derecesini “çoğu zaman” olarak belirtmelerinin nedeni, denetmenin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik hizmetini sunarken fazla zaman ve emek gerektirmeyen önerilerden oluşan yardımı yaptıklarının sonucu olabilir.

Müdürler, 7.madde dışındaki tüm maddelerin gerçekleşme düzeyini “ara sıra” olarak belirlemişlerdir. 7.madde “tecrübesiz öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerden de yararlanmasını sağlama” ile belirlenen denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerini ise “çoğu zaman”($X=2.51$) olarak belirtmişlerdir.

Müdürlerin böyle düşünmeleri, öğretmenler arasında bilgi alışverişini sağlayacağını düşünerek böyle bir yönlendirmede bulunduklarının sonucu olabilir.

Öğretmenler, 3. ve 5. maddeler dışındaki tüm maddelerin belirlediği denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme düzeyini “ara sıra” olarak belirtmelerine karşın 3.madde “denetmen ve öğretmenin birlikte öğretim planını hazırlaması”ve 5.madde”öğretmenin gereksinim duyduğu konularda film izletme” ile belirlenen denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme düzeyini “hiçbir zaman” ($X=1.72$, $X=1.73$) olarak belirlemişlerdir.

3. ve 5. maddeler çağdaş öğretim denetiminin gerçekleşmesi durumunda mümkün olabilmektedir. Denetim sistemimizde uygulamada denetmenlerin böyle bir yardımı gerçekleştirememekte olmaları ve denetmeninde görev alanı içerisinde bu maddelerin yer almamasının bir sonucu öğretmenlerde böyle bir kanı oluşmuş olabilir.

Denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda ne düzeyde rehberlik ettiklerine ilişkin denetmen, müdür ve öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve denekler arasındaki görüş farklılığının hangi ünvanlar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe Analizi sonuçları Tablo 4’ te verilmektedir

Tablo 4
Denetmenlerin Öğretmenlere Mesleki Alanda Rehberlik Etmelerine İlişkin Olarak,
Denetmen, Müdür Ve Öğretmenlerin Görüşleri İle İlgili Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	Gruplararası Fark (Scheffe)		
				(3)	(2)	(1)
Gruplar Arası	46.81	2	23.41	Öğretmen (3)		
Gruplar İçi	733.66	1432	.51	Müdür (2)	*	
				Denetmen (1)	*	*
Toplam	780.4761	1434				
1	F= 45.69	P= .00	P=<.05			

Tablo 4’ te görüldüğü gibi, denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerine ilişkin denetmen, müdür ve öğretmenlerin görüşleri arasında $P<.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(2,1432)} = 45.69$, $P<.05$).

Tablo 4’ te görüldüğü gibi, denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerine ilişkin müdürlerle öğretmenler, denetmenlerle öğretmenler ve müdürlerle denetmenlerin görüşleri arasında farklılık vardır. Denetmenler, müdürler ve öğretmenler, denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme düzeyini, “ara sıra” ($X=2.46$, $X=2.21$, $X=1.92$) olarak belirlemelerine rağmen bu üç aritmetik ortalama arasındaki fark istatistiksel bakımdan önemli bulunmuştur.

Denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin önemine ilişkin denetmen, müdür ve öğretmenlerin görüşlerine ait ortalama ve standart sapmaları Tablo 5’ te verilmektedir.

Tablo 5

Denetmenlerin Öğretmenlere Mesleki Alanda Rehberlik Etmelerinin Önemine İlişkin
Denetmen, Müdür ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Her Bir Anket Maddesi İçin Ortalama
Değerleri

Maddeler	Denetmen		Müdür		Öğretmen	
	X	SS	X	SS	X	SS
1.Öğretmenlerin beceri düzeyi teşhis edildikten sonra ihtiyacı olan konuda örnek ders verme.	3.51	.63	3.50	.65	3.45	.71
2. Farklı okullara ziyaretler düzenleme.	3.39	.62	3.50	.62	3.24	.75
3.Denetmen ve öğretmen birlikte öğretim planı hazırlama.	3.20	.72	3.34	.66	3.30	.76
4.Öğretmenlerin gereksinimlerine göre hizmet-içi eğitim programlarına katılmalarını sağlama.	3.47	.59	3.60	.56	3.44	.67
5.Öğretmenin gereksinim duyduğu konularda film izletme.	3.23	.78	3.38	.67	3.30	.71
6. Öğretmenleri grup etkinlikleri konusunda güdüleme.	3.37	.63	3.40	.61	3.26	.72
7.Tecrübesiz öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerden yararlanmalarını sağlama.	3.54	.56	3.54	.55	3.47	.66
8. Öğretmenin gereksinimleri belirlendikten sonra öğretmenin de katılacağı bir geliştirme planı hazırlama.	3.01	.81	2.98	.80	2.99	.02
9. Öğretmene kaynak kitap tavsiye etme.	3.55	.58	3.38	.63	3.36	.71
10.Öğretmene ihtiyaç duyduğu becerileri geliştirmesine bizzat yardım etme.	3.54	.57	3.37	.69	3.44	.67
Toplam (X)	3.41	.43	3.44	.44	3.36	.48

Tablo 5' te görüldüğü gibi, denetmenler, müdürler ve öğretmenler, denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin "pek çok" önemli ($X=3.41$, $X=3.44$, $X=3.36$) olduğunu belirtmişlerdir.

Denetmenler, 3. 5 ve 8. maddeler dışındaki tüm maddelerin belirlediği denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin "pek çok" önemli olduğunu belirtmelerine karşın, 3.madde "denetmen ve öğretmenin birlikte öğretim planını hazırlaması", 5.madde"öğretmenin gereksinim duyduğu konularda film izletme" ve 8. madde"öğretmenin gereksinimleri belirlendikten sonra öğretmenin de katılacağı bir geliştirme planı hazırlama" ile belirlenen denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin "çok" önemli ($X=3.20$, $X=3.23$, $X=3.01$) olduğunu belirtmişlerdir.

Deneklerin tümü 8.maddenin konusunda aynı görüşü paylaşmışlardır (denetmen: $X=3.01$, müdür, $X=2.98$, öğretmen, $X=2.99$ " çok" önemli düzeyinde).

Çağdaş denetimde amacın kontrolden ziyade öğretmene mesleki alanda rehberlik etmeye dayalı olmasından, denetmenlerin yeterli bilgiye sahip olamamaları, uygulamada da böyle bir imkanın olmamasının sonucu deneklerin hepsi aynı görüş belirtmiş olabilirler. Zira 8. madde çağdaş denetim sürecinde gerçekleştirilebilir.

Denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin önemine ilişkin denetmen, müdür ve öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6' da verilmektedir.

Tablo 6

Denetmenlerin Öğretmenlere Mesleki Alanda Rehberlik Etmelerinin Önemine İlişkin
Denetmen, Müdür Ve Öğretmenlerin Görüşleri İle İlgili Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO
Guplar Arası	1.15	2	.58
Gruplar İçi	323.15	1432	.23
Toplam	324.90	1434	

F=2.54

P=.08

P>.05

Tablo 6' da görüldüğü gibi, denetmenlerin öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin önemine ilişkin denetmen, müdür ve öğretmenlerin görüşleri arasında $P>.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2,1432)} = 2.54, P>.05$).

Denetmenler, müdürler ve öğretmenler, öğretim denetiminde amacın kontrol etmeye dayalı olmasından ziyade rehberlik hizmeti verme esasına dayalı bir anlayışın egemen olmasını istemeleri şeklinde yorumlanabilir.

Denetmenler, denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulama derecesini, "ara sıra" ($X=2.46$) olarak belirlemişlerdir. Yani, denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini yeterli düzeyde sunamadıkları söylenebilir. Denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulamalarının "pek çok" önemli ($X= 3.41$) olduğunu belirtmişlerdir. Denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini ne derece uyguladıklarına ilişkin denetmenlerin görüşleri ile denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulamalarının önemine ilişkin denetmenlerin görüşlerine ait ortalamalar arasındaki fark önemli bulunmuştur. Müdürler, denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulama derecesini, "ara sıra" ($X=2.21$) olarak belirlemişler ve denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulamalarının "pek çok" önemli ($X= 3.44$) olduğunu belirtmişlerdir. Müdürlerin görüşlerine ait ortalamalar arasındaki fark da önemli bulunmuştur. Öğretmenler, denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulama derecesini, "ara sıra" ($X=1.92$) olarak belirlemişler ve denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulamalarının "pek çok" önemli ($X= 3.36$) olduğunu belirtmişlerdir. Denetmenlerin öğretmenlere rehberlik hizmetini uygulama derecesine ve bu rehberlik hizmetinin önemine ilişkin öğretmenlerin görüşlerine ait ortalamalar arasındaki fark önemli bulunmuştur.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Denetmenlerin, öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme düzeylerine ilişkin ünvanlarına göre, deneklerin görüşleri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır. Denetmenlerle öğretmenler, müdürlerle öğretmenler ve denetmenlerle müdürlerin görüşleri arasında farklılık vardır. Denetmenler, müdürler ve öğretmenler, denetmenlerin, öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme düzeyini "ara sıra" olarak belirtmiş olmalarına karşın, deneklerin görüşlerine ait aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel bakımdan önemli bulunmuştur. Bütün denekler, öğretmenlere gerekli rehberliğin denetmenlerce yapılmadığını düşünmektedirler.

Denetmenlerin, öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin önemine ilişkin ünvanlarına göre, deneklerin görüşleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunamamıştır. Denetmenler, müdürler ve öğretmenler, denetmenlerin, öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etmelerinin "pek çok" önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bütün denekler, öğretmenlere mesleki alanda rehberlik edilmesini gerekli bulmuşlar ve denetmenlerce öğretmenlere rehberlik etmenin "pek çok" önemli olduğu görüşündedirler.

Araştırma sonuçları, denetmenlerin, öğretmenlere gerekli olan mesleki rehberlik hizmetini yeterince yerine getiremediklerini göstermektedir. Denetlemede, öğretmene yardım, destek ve yol gösterme ön planda olacak biçimde düzenlemelere gidilmelidir.

Araştırma sonuçlarına göre, denetim sürecinde öğretmenlerin görüşlerinden yeterince yararlanılamamaktadır. Denetimin planlamasından değerlendirilmesine kadar denetim sürecinin tamamına öğretmenin katılımını sağlayacak ve böylece değerlendirmeyi tek yanlı bir süreç olmaktan çıkartacak düzenlemeler yapılmalıdır.

Denetmenlerin öğretmenlere gerekli rehberliği yeterince yapamamalarının nedenleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (1993). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Balcı, A. (1987). "Klinik Teftiş", *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 1-2, s: 29-34, Ankara.
- Champeau, R.D. (1994). "The Nature Of Instructional Leadership in Wisconsin High Schools". *Dissertation Abstracts International*, Vol.55, No5, 179A.
- Ersan, N. (1991). "İlköğretim Denetmenlerinin Rol Davranışlarını yerine getirmede Kendilerini yeterli Bulma Dereceleri Ve Öğretimin Niteliği", *Eğitimde arayışlar Sempozyumu, Eğitimde Nitelik geliştirme*. 13-14 Nisans.196-200, İstanbul: Kültür Hizmetleri A.Ş. Kültür Koleji Yayınları. No:1
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul Yönetimi Ve Öğretim Liderliği*, I.Basım, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gümüşi, A.İ. (1996). "İlköğretim Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları", III.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (Uludağ Üniversitesi, 6-8 Eylül 1996)'inde sunulan bildiri.

- Harris, B. M. (1985). Supervisory Behavior In Education. Prentice-Hall. Inc. Englewood Cliffs, New Jersey 07632.
- Kale, M. (1995). "İlköğretimde Müfettiş, Yönetici ve Öğretmen Etkileşiminin Eğitime Etkileri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: A. Ü. S. B. E.
- Knol, M. K. (1987). Supervision For Better Instruction. Prentice Hall, INC., Englewood Cliffs, New Jersey.
- Lipham, J. M. Rankin, R.E. Ve Hoch Jr. J. A. (1985). The Principalship: Concept, Compeencies and Cases, New York, longman, 160-185.
- Seçkin, N. (1991). "Eğitimin Niteliğinin Geliştirilmesinde Müfettişlerin Rolü ve teftişte Yeni Arayışlar" Eğitimde arayışlar Sempozyumu, Eğitimde Nitelik geliştirme. 13-14 Nisans. 201-374, İstanbul: Kültür Hizmetleri A.Ş. Kültür Koleji Yayınları. No:1
- Şişman, M. (2002). Öğretim Liderliği, Ankara: Pegem Yayıncılık
- MEB. (1987). A. P. K. K. Başkanlığı İstatistik Kitapçığı, Ankara.